

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента

Галущенко Вікторії Іванівни

на дисертацію Голуб Алли Володимирівни

«Корекція порушення усного мовлення у дітей при дизартріях»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за

спеціальністю 13.00.03 – корекційна педагогіка

Наукове дослідження Голуб Алли Володимирівни присвячено актуальній логопедичній проблемі корекції порушення усного мовлення у дітей з дизартріями. Дизартрія як медико-психолого-логопедична проблема є багатогранною та міжгалузевою, визначається як складний мовленнєвий синдром органічного генезу, що проявляється в неврологічних, психологічних та мовленнєвих симптомах, які виникають внаслідок впливу різних етіопатогенетичних факторів. Проблема ефективності комплексної корекції порушень мовлення у дошкільників з дизартріями не втрачає своєї актуальності і сьогодні, визначається недостатність цілісності методологічних, науково-теоретичних, практико-орієнтованих основ організації та забезпечення неперервної корекційно-розвивальної допомоги дітям з дизартріями. Позитивного ефекту можна домогтися тільки при інтеграції медичних і педагогічних, нейропсихологічних методик з включенням нетрадиційних методів в системі роботи з подолання психомовленнєвої та не мовленнєвої симптоматики дизартрії, що дуже чітко та на високому рівні відображені у дисертаційному дослідженні здобувача.

Здійснений аналіз дисертаційної роботи Голуб А.В. показав, що оригінально-креативний задум автора досить чітко простежується у всіх компонентах її наукового апарату: мети, об'єкту, предмету, завдань. Ставлячи за мету здійснення системного теоретико-методологічного, історичного, емпіричного аналізу проблеми обраної теми з позиції міждисциплінарного підходу, розроблення комплексної діагностики дослідження стану сформованості усіх базових складових УМ, розробка та

експериментальна перевірка ефективності комплексної методики формування та корекції порушень усного мовлення у старших дошкільників з дизартрією, автор досягає відповідного результату через успішне вирішення поставлених у дослідженні завдань.

Рецензована робота характеризується інформаційною насиченістю, різноаспектністю, інноваційністю, високим рівнем науково-теоретичної новизни, практичної значущості.

У *першому* *розділі* «Проблема розвитку усного мовлення дітей з дизартріями в освітньому просторі (міждисциплінарний підхід)» автором здійснено системний теоретико-методологічний, історичний та емпіричний аналіз проблеми усного мовлення дітей з дизартріями старшого дошкільного віку з позиції міждисциплінарного підходу. Особливої уваги заслуговує ретельне дослідження дефініції усного мовлення з позиції міждисциплінарного підходу: психологічного, лінгвістичного, психолінгвістичного, нейропсихологічного, педагогічного.

Аналіз результатів історіографічного екскурсу дослідження спадку вітчизняної та зарубіжної літератури дали можливість дослідниці висвітлити варіативність поглядів на зазначену проблему дизартрії як медико-психолого-логопедичну та розкрити багатоаспектність вивчення проблеми дизартрії, що відзначається специфічністю та неоднорідністю класифікації, діагностики та корекції. Слід зазначити, що автору вдалося встановити місце дизартрії у сучасній систематиці мовленнєвих порушень. На нашу думку, це внесло відповідну ясність в історії питання окресленої проблеми.

Заслуговують на увагу вперше виокремлені та проаналізовані історичні періоди вивчення дизартрії: початковий, клініко-симptomологічний; початковий лого-симптоматичний, діагностично-термінологічний, етіопатогенетичний та корекційно-педагогічний, інноваційний корекційно-педагогічний, що дає можливість розуміння різноаспектної динаміки особливостей глибини та складності означеної у дослідженні мовленнєвої

Безсумнівним внеском дисертантки Голуб А.В. є проведення глибокого аналізу складових усного мовлення та виділення п'яти його структурних базових компонентів, розкрито їх зміст.

Досить ретельно автором сплановано і реалізовано констатувальну частину дослідження та її результати, що представлено у *другому розділі «Експериментальне дослідження усного мовлення дітей з дизартріями старшого дошкільного віку»*.

З достатньою повнотою дисертанткою аргументовано доцільність проведення констатувального дослідження у чотирьох стратегічних напрямах (психолого-педагогічному, нейропсихологічному, лінгвістичному, психолінгвістичному), що забезпечило можливість отримання багатоаспектних даних щодо розвитку усного мовлення дітей з дизартріями, розкрити об'ємну картину усного мовлення дітей з дизартріями старшого дошкільного віку. З'явилися науково-обґрунтовані підстави вперше зазначити нову типологію профільно-модульних варіантів порушень усного мовлення у дітей з дизартріями.

Автором схарактеризовано дизартрію у дітей як «дизартрію розвитку», враховуючи механізми та симптоматику розладів дизонтогенетичного типу у дітей, які суттєво відрізняються від набутих порушень у дорослих.

Дисертанткою з'ясовано, що дизонтогенез усного мовлення у дітей з дизартріями обумовлений порушеннями вроджених програм ЦНС: дифузної обробки координації фонаторно-дихальних механізмів, моторної кінетичної програми та, у деяких випадках, смислової програми забезпечення та регуляції мовленневого акту. Важливим досягненням є виділення категорії дітей з дизартріями: діти з ДЦП та діти з ізольованою дизартрією розвитку. Більш того, вдалося визначити і підкатегорії дітей з ізольованою дизартрією розвитку: а) діти з дизартріями на фоні резидуально-патологічно зміненому ґрунті – складних органічних уражень головного мозку; б) діти з дизартріями без складних уражень головного мозку.

Симбіотичне об'єднання нейропсихологічного, лінгвістичного та психолінгвістичного напрямів дослідження усного мовлення у дітей з дизартріями забезпечили можливість здійснити профільно-модульний аналіз усного мовлення дітей з дизартріями різних категорій та виділити такі профілі усного мовлення, як: онтогенетичний (діти з артикуляційними диспраксіями (АД) та просодичним дефіцитом (ПД) та дизонтогенетичний (класична («чиста») дизартрія; б) дизартрія у контексті комбінованого мовленнєвого дефекту (дизартрія+заїкування та дизартрія+моторна алалія)); модулі УМ: помірно порушений, середньо порушений, важко порушений, глибоко порушений, тотально порушений.

Дисеранткою удосконалено класифікацію дизартрії за ступенем тяжкості: 1-ий ступінь дизартричних розладів – легкий (мінімальні дизартричні розлади (МДР), це діти або з АД (артикуляційними диспраксіями), або з ПД (просодичним дефіцитом); 2-ий ступінь дизартричних розладів – виражений (ВД – виражена дизартрія); 3-ій ступінь дизартричних розладів – глибокий (ГД – глибока дизартрія).

Виділення ступенів дизартричних розладів дозволило здобувачу розробити решітку варіантів порушень УМ у дітей з дизартріями, враховуючи ступінь тяжкості дизартричних розладів, категорію дитини-дизартрика; профіль УМ, модуль УМ, форму дизартрії, здатність до програмного забезпечення усного мовлення.

Важливим досягненням є той факт, що багатовекторне дослідження усного мовлення дітей з дизартріями старшого дошкільного віку забезпечило можливість здійснити цілісний підхід до проблеми дизартрії: розкрити глибину та тяжкість порушень усного мовлення при дизартріях у дітей, механізми та структуру дизартричних розладів у цих дітей – зрозуміти етіопатогенетичну природу дитячих дизартрій.

На нашу думку, найбільш вагомим у дисертації за своєю науковою новизною та практичною значущістю, грунтовністю внеску в теорію і практику корекційної педагогіки та логопедії є *третій розділ «Комплексна*

методика формування та корекції порушень усного мовлення у дітей з дизартріями старшого дошкільного віку».

На схвальну оцінку заслуговує детальне обґрунтування та апробація комплексної методики формування та корекції порушень усного мовлення у дітей старшого дошкільного віку з дизартріями через створення відповідного алгоритму функціонування та забезпечення її змісту на засадах синергетично-емергентного підходу.

Цікавим є запропонований автором синергетично-емергентний підхід як визначальний у формувальному експерименті у трьох площинах. Особливої уваги заслуговує впровадження автором інноваційних напрямів корекції порушень усного мовлення дітей з дизартріями – енерго-інформаційного (методів сахаджа-йоги) та англо-інформаційного (застосування англійської мови), що безперечно вперше систематизовано та застосовується у корекційно-реабілітаційній роботі з дітьми старшого дошкільного віку з дизартріями. Намічено план створення медико-психологово-педагогічних програм для молоді та вагітних жінок з метою просвітницької діяльності та надання знань про збереження та розвиток енергетичного потенціалу людини, регуляції психо-емоційного стану, розвитку духовної сфери людини; програми для батьків дітей з ДЦП з метою психотерапевтичного впливу, а також науково-методичного посібника «Йога в логопедичній практиці (енерго-вібраційний підхід)».

Про ефективність проведеного дослідження свідчить підвищення рівня усного мовлення у старших дошкільників з дизартріями, збільшення їх кількості майже утрічі до мовленнєвої норми. Це забезпечило можливість вийти цим дітям із групи логопедичного ризику, відповідно пройти успішну адаптацію в загальноосвітньому інтегрованому просторі.

Безперечним досягненням автора є виявлення можливостей профільно-модульного аналізу усного мовлення дітей старшого дошкільного віку з дизартріями різних категорій, його універсальній здатності забезпечення не лише логопедичної діагностики, але й корекції. Автор робить вагомі

висновки про те, що, є усі підстави профільно-модульний аналіз усного мовлення дітей з будь-якими мовленнєвими порушеннями назвати мета-підходом - діагностично-формувальним інструментом міждисциплінарного дослідження усного мовлення дітей старшого дошкільного віку з дизартріями.

Дисертаційна робота Голуб А.В. характеризується логічною побудовою, зроблені в ній узагальнення і висновки є теоретично обґрунтованими та відповідають поставленим у дослідженні завданням. Основні результати наукового дослідження викладено в 9 публікаціях автора, а автoreферат розкриває зміст, основні положення і висновки дисертації.

Даючи в цілому високу оцінку виконаної дисертаційної роботи, вважаємо за доцільне висловити деякі окремі міркування, що виникли в процесі рецензування дисертації та вимагають окремих уточнень і пояснень.

1. На констатувальному етапі дослідження під час визначення стану сформованості базових структурних компонентів усного мовлення:
 - чи було враховано особливості емоційно-мімічних засобів спілкування як результат блокади емоційної сторони мовлення у дітей з дизартрією,
 - чи вплинуло це на розробку змісту методики формувального експерименту.
2. У результаті міжсистемного багатофакторного аналізу агрегованих даних діагностики усного мовлення дітей з дизартріями різних категорій виявлено закономірності, взаємозалежність та взаємообумовленість стану сформованості базових компонентів усного мовлення. Які основні критерії цих показників?
3. При акцентуванні уваги на застосування у корекційно-реабілітаційній роботі фітотерапії, доречним було вказати на різні підходи до дітей за спастичним та гіпотонічним типом дизартрії.
4. Яким чином було проаналізовано динаміку розвитку стану усного мовлення під час застосування енерго-вібраційного забезпечення усного мовлення у дітей з дизартріями через пробудження (внутрішньої)

духовної енергії та можливість їх проведення саме з дітьми з дитячим церебральним паралічем?

5. На формувальному етапі дослідження пропонуючи впровадження у методику корекційно-розвивальної роботи з дітьми-дизартриками англо-інформаційного напрямку, чи враховано вами явище білінгвізму?
6. У тексті дисертації мають місце граматичні та стилістичні помилки.

Зроблені зауваження та побажання не знижують науково-теоретичної та практичної цінності дисертаційної роботи Голуб А.В., у якій отримано новітні переконливо обґрунтовані теоретичні та емпіричні результати, зроблено ретельний міждисциплінарний системний аналіз щодо особливостей дизартричних проявів у дітей дошкільного віку, механізму дизартрій, створено нові класифікаційні підходи, впроваджено інноваційно-creatивний напрямок корекційно-реабілітаційної програми, окреслено методичні рекомендації для батьків дітей з дизартріями. Розкрито принцип посилення артикуляційних кінестезій і пропріоцептивних відчуттів в органах мовлення з використанням оптимізуючих логопедичну роботу прийомів, додаткових резервів в системі традиційних засобів.

Висновок: дисертаційне дослідження Голуб А.В. безперечно є ґрунтовним науковим проривом, що визначається у створенні авторського, інноваційного, багатоаспектного програмно-методичного комплексу формування та корекції порушення усного мовлення дітей з дизартрією старшого дошкільного віку з використанням міждисциплінарного підходу, що сприяло вдосконаленню шляхів оптимізації нових розробок, методик та глибокому аналізу проблеми мовленнєвих порушень в симбіозі суміжних наук.

Дисертаційне дослідження Алли Володимирівни Голуб на тему: «Корекція порушення усного мовлення у дітей при дизартріях» виконане на достатньому науковому рівні й повністю відповідає вимогам «Порядку

присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. №567, а її автор – Алла Володимирівна Голуб заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.03 – корекційна педагогіка.

Офіційний опонент,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри
дефектології та фізичної реабілітації
Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д.Ушинського»

Галущенко В. І.

